

2010, № 28/29 – С. 48–57. **3. Розенсон И. А.** Основы теории дизайна: [учеб. для вузов] / И. А. Розенсон. – Санкт-Петербург : Питер, 2006. – 219 с. **4. Рубинштейн С. Л.** Основы общей психологии : в 2 т. / С. Л. Рубинштейн. – Москва : Педагогика, 1989. – Т. 1. – 486 с. **5. Сушан А. Т.** Інженерне проектування швейних виробів : [навч. посіб.] / А. Т. Сушан. – Київ : Арістей, 2005. – 172 с.

УДК 81'243:378.147

Вікторія Лапіна

СПЕЦИФІКА ОРГАНІЗАЦІЇ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ НА ЗАСАДАХ ДІАЛОГІЧНОГО НАВЧАННЯ

Лапіна В. О. Специфіка організації іншомовної підготовки студентів технічних спеціальностей на засадах діалогічного навчання.

У статті розглянуто особливості організації діалогічного навчання іноземних мов на засадах педагогіки співпраці в контексті іншомовної підготовки студентів технічних вишів, які сприяють максимальній реалізації дидактичного потенціалу навчального діалогу як ефективного засобу формування тих чи тих навичок і вмій.

Ключові поняття: діалогічне навчання, навчальний діалог, іншомовна підготовка, студенти технічних спеціальностей.

Лапина В. А. Специфика организации иноязычной подготовки студентов технических специальностей на основе диалогического обучения.

В статье рассмотрены особенности организации диалогического обучения иностранным языкам на принципах педагогики сотрудничества в контексте иноязычной подготовки студентов технических вузов, которые способствуют максимальной реализации дидактического потенциала учебного диалога как эффективного средства формирования тех или иных навыков и умений.

Ключевые понятия: диалогическое обучение, учебный диалог, иноязычная подготовка, студенты технических специальностей.

Lapina V. O. Specifics of a foreign language training organization of students of technical specialties based on dialogic teaching.

The peculiarities of a dialogic teaching organization of foreign languages based on cooperative pedagogy in the context of a foreign language training of students of technical higher educational institutions have been considered in the article. They contribute to maximum realization of didactic potential of educational dialogue as an effective means of forming and developing some skills.

The key features of teaching foreign languages by using dialogic means of learning in technical higher educational institutions (communicative oriented approach; problematic content/context of didactic material; case-study learning activity; active methods and forms of teaching) have been highlighted.

The scientific works on communicative aspect of learning have been analyzed, that allowed to examine this issue in the context of a dialogic teaching of foreign languages and to highlight communication as its key feature.

The various aspects of a problem-based teaching of foreign languages organized and based on the pedagogy of cooperation have been studied. Such learning process is characterized by a high level of problems and is implemented by a system of problem-solving tasks. Students acquire new knowledge, develop intellectual, speech and communication skills and creativity through/by activation of thinking while self-defining and solving problems.

A case-study approach has been highlighted as one of the key feature of a dialogic teaching of foreign languages, which is an effective means of speech activity stimulation. It contributes to students' awareness of real social and professional situations for realizing foreign language

communication.

The interactivity of teaching foreign languages by means of educational dialogue has been considered. The priority of active methods of learning activity (business/role-plays, case-study discussions, problem solving tasks etc.), which provide an effective interaction of students in class, has been justified.

Key words: dialogue, dialogue teaching, learning dialogue, foreign language training, students of technical specialties, peculiarities of foreign language training, communication, foreign language communication.

Однією з провідних стратегій удосконалення професійної іншомовної підготовки студентів є демократизація та гуманізація вищої освіти. Відтак пріоритетною в навчальному процесі стає орієнтація на формування нової культури взаємодії педагога зі студентами – культури діалогу, що передбачає перехід до діалогічного навчання, у контексті якого навчальний процес розглядається як взаємодія багатьох суб'єктів через діалог.

Мета статті – окреслення особливостей організації іншомовної підготовки студентів технічних спеціальностей на засадах діалогічного навчання.

Навчальний діалог розглядають як спеціально організовану діалогічну взаємодію, що виявляє суб'єктність позицій педагога і студента, активує і реалізовує особистісні функції суб'єктів діалогу (О. Абрамкіна); як ситуацію, що розв'язується у формі діалогічної взаємодії шляхом пошуку та відкриття студентами загального способу розв'язання навчального завдання (В. Серіков); як засіб ефективного розвитку мовленнєвих навичок та вмінь задля їхньої імплементації в комунікативних ситуаціях (Г. Балл, А. Волинець); як спосіб реалізації проблемного навчання (Н. Песняєва), як компонент особистісно зорієнтованого, діалогічного, проблемного, розвивального видів навчання (Г. Балл, Л. Виготський, Г. Цукерман та ін.).

Виходячи з провідних характеристик діалогічного навчання та основних підходів щодо визначення навчального діалогу, можемо стверджувати, що процес викладання іноземних мов (ІМ) із використанням діалогічних засобів навчання в технічних вищих навчальних закладах, характеризується: комунікативною спрямованістю; проблемністю дидактичного матеріалу; ситуативністю навчальної діяльності; активністю методів і форм навчання. Розглянемо докладніше виокремлені характеристики діалогічного навчання в контексті іншомовної підготовки студентів технічних вишів.

Аналіз наукових доробок, присвячених комунікативному аспекту навчання (З. Бакум, І. Вовк, С. Король, С. Федак), дозволив дослідити це питання в умовах діалогічного навчання іноземних мов і виокремити комунікативність як його провідну характеристику. Комунікативна спрямованість заняття з іноземної мови у формі навчального діалогу посилює його наближеність до реального спілкування й вимагає відкритої атмосфери співпраці та активної участі суб'єктів діалогічної взаємодії. Під час вивчення ІМ студенти повинні не тільки здобувати знання (наприклад, знати граматичні, лексичні або вимовні форми), але й розвивати вміння та навички використання мовних форм для реальних комунікативних цілей. Суть комунікативно зорієнтованого навчання іноземних мов засобами навчального діалогу полягає в тому, щоб через розв'язання проблемних завдань передати студентам не знання про мову як систему, а озброїти їх відповідними компетенціями/компетентностями, необхідними для реалізації ефективного спілкування в реальних комунікативних ситуаціях.

Для успішної реалізації комунікативної мети вивчення іноземних мов засобами навчального діалогу студенти мають опанувати чотири види мовленнєвої діяльності на понадфразовому і текстовому рівнях (за максимального використання іноземної та обмеженого – рідної мови).

Студенти навчаються спілкування у процесі самої комунікації на практичних заняттях. Відповідно, усі справи та завдання повинні бути вибором та реакцією (information gap, choice, feedback), що спонукають студентів до розмови.

Використання автентичних матеріалів, у яких характер змісту іншомовної інформації

відповідає сучасному стану розвитку мови, що вивчається, є найважливішою характеристикою комунікативного навчання ІМ із використанням діалогічних засобів.

Дослідження різних аспектів проблемного навчання (Т. Ваколюк, О. Ковалевская, А. Фурман) дає підстави стверджувати, що заняття з іноземної мови, організоване на засадах діалогічного навчання, характеризується високим рівнем проблемності, яка реалізується системою проблемних завдань різного рівня складності, у процесі розв'язання яких студенти набувають нових знань, розвивають інтелектуальні, мовленнєво-комунікативні та творчі здібності шляхом активізації мислення на основі проблемних ситуацій під час самостійного визначення та розв'язання завдань.

Мета організації проблемного вивчення іноземних мов діалогічними засобами навчання полягає в тому, щоб навчити студентів не окремих розумових операцій у випадковому стихійному порядку, а системи розумових дій для розв'язання нестереотипних завдань; щоб студент, аналізуючи, порівнюючи, синтезуючи, узагальнюючи, конкретизуючи фактичний матеріал, сам отримав із нього нову інформацію. Інакше кажучи, розв'язання проблемного завдання – це розширення, поглиблення знань за допомогою раніше засвоєних або нове застосування попередніх знань.

Аналіз наукових праць, у яких досліджується проблемність у контексті навчального діалогу (Т. Ваколюк, В. Вишпольська, А. Люта та ін.), дозволив вивчити дидактичний потенціал проблемних завдань, що розв'язуються у формі навчального діалогу. Окреслення проблеми допомагає активізувати пізнавальну діяльність студентів, підвищити рівень мотивації; розвинути вміння самостійно і творчо мислити та застосовувати здобуті знання у практичній діяльності; забезпечує розвиток відповідних видів мовленнєвої діяльності та допомагає реалізувати основну функцію вивчення іноземних мов у технічному вищому навчальному закладі – формування у студентів професійної комунікативної мовленнєвої компетенції.

Проблемне навчання іншомовного спілкування реалізується через створення комунікативних ситуацій, які надають процесу вивчення іноземних мов засобами навчального діалогу ситуативного характеру.

Ситуативне спрямування занять з іноземної мови на діалогічних засадах навчання сприяє усвідомленню студентами реальних соціальних і професійних умов, у яких може відбуватися іншомовне спілкування.

Ситуативність діалогічного навчання розглядається багатьма науковцями як ефективний засіб мовленнєвої стимуляції (І. Зайцева, А. Люта, О. Пометун), оскільки обговорення проблем в умовах навчальної ситуації сприяє іншомовній комунікації, під час якої реалізується така якість мовлення, як гнучкість, або здатність до переносу, вміння залучатися до нових ситуацій, функціонувати на новому мовленнєвому матеріалі. Окрім того, ситуацію розглядають як необхідну умову розширення лексичного діапазону студентів: мовні одиниці, вимовлені чи сприйняті поза ситуацією, не залишаються в пам'яті, бо не є значущими для студента; якщо ж вони навіть і запам'ятовуються, то, не позначені ситуацією, втрачають здібність до переносу, студент знає їх, а використати не може. У технічному вищому навчальному закладі на заняттях з іноземної мови доречно залучення ситуацій, пов'язаних з майбутньою професійною діяльністю студентів.

Процес реалізації навчального діалогу як ефективного засобу формування іншомовних комунікативних мовленнєвих навичок і вмінь на заняттях з іноземної мови характеризується активними методами й формами навчання, спрямованими на виконання певних пошукових завдань, обговорення різноманітних проблем, доведення, аргументування власного погляду в постійній співпраці, колективній взаємодії всіх учасників навчання.

Інтерактивність процесу навчання іноземних мов засобами навчального діалогу зумовлює пріоритетність тих активних методів і форм навчальної діяльності, що забезпечують продуктивну взаємодію студентів на заняттях та дозволяють виконувати комунікативно-пізнавальні завдання засобами іншомовного спілкування: ділові/рольові ігри, навчальні комунікативні, професійно зорієнтовані ситуації та дискусії, проблемні

завдання тощо.

Такі активні методи сприяють зростанню продуктивності (обсяг виконаної роботи) та результативності (засвоєння знань, розвиток навичок та вмінь) навчальної діяльності студентів; створенню позитивної мотивації; ефективному формуванню навчальних та пізнавальних навичок та вмінь (компетенції) студентів (планування, рефлексія, контроль, самоконтроль, аналіз, синтез); розвитку вмінь співпрацювати та продуктивно взаємодіяти в колективі; вибудовуванню партнерських стосунків між викладачем і студентами; індивідуалізації і суб'єктності навчання тощо.

Докладний розгляд особливостей навчального діалогу як засобу реалізації активної освітньої діяльності на засадах педагогіки співпраці дозволить виважено спланувати втілення діалогічного навчання на заняттях з іноземної мови.

Отже, використання навчального діалогу в контексті іншомовної підготовки студентів технічних спеціальностей відзначається комунікативною спрямованістю, суть якої полягає в тому, щоб озброїти студентів відповідними компетенціями для практичного застосування в умовах реального іншомовного спілкування; проблемністю навчального матеріалу, що реалізовується через створення ситуацій за професійно зорієнтованою тематикою; високою активністю і вмотивованістю суб'єктів діалогічної взаємодії, яка досягається завдяки активним методам, прийомам та відповідним формам організації діалогу на занятті.

Література

1. Абрамкина О. Г. Учебный диалог как средство формирования коммуникативной культуры обучающихся : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Ольга Геннадьевна Абрамкина. – Орел, 2003 – 243 с. **2. Бакум З. П.** Теоретико-методичні засади навчання фонетики української мови в гімназії : [монографія] / Зінаїда Павлівна Бакум. – Кривий Ріг : Видавничий дім, 2008. – 338 с. **3. Балл Г. О.** Парадигма діалогу і проблема прилучення до наукової культури / Г. О. Балл // Професійна освіта : педагогіка і психологія. – Київ, 1999. – С. 335–337. **4. Ваколюк Т. В.** Педагогічні умови інтенсивного навчання іноземної мови курсантів-прикордонників (на матеріалі англійської мови) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Тетяна Володимирівна Ваколюк. – Хмельницький, 2003. – 236 с. **5. Вовк І. Р.** Інноваційні методи навчання англійської мови у вищій школі як засіб підвищення мовної компетенції / І. Р. Вовк, С. А. Федак // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія : Психолого-педагогічні науки : [збірник]. – Вип. 10 / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Ніжинський держ. ун-т ім. М. Гоголя ; [за заг. ред. Є. І. Коваленко]. – Ніжин : [б. в.], 2011. – С. 118–121. **6. Выготский Л. С.** Мышление и речь. Психологические исследования / Л. С. Выготский. – Москва : Лабиринт, 1996. – 416 с. **7. Зайцева І. В.** Вправи для навчання майбутніх філологів ведення англомовної дискусії на основі проблемних ситуацій / І. В. Зайцева // Іноземні мови : [наук.-метод. журн.] / Київ. нац. лінгв. ун-т. – Київ : Ленвіт, 2013. – № 3. – С. 31–44. **8. Ковалевская О. В.** Генезис и современное состояние проблемного обучения (Общепедагогический анализ применительно к методике преподавания иностранных языков) : дис. на соискание ученой степени д-ра пед. наук : 13.00.01, 13.00.02 / О. В. Ковалевская. – Москва, 2000. – 417 с. **9. Песняева Н. А.** Учебный диалог как средство развития речевой деятельности младших школьников : дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук : 13.00.01 / Наталья Александровна Песняева. – Москва, 2004. – 214 с. **10. Пометун О. І.** Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : [наук.-метод. посіб.] / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – Київ : Видавництво А. С. К., 2004. – 192 с. **11. Цибульська Л. І.** Ланцюги діалогічної взаємодії в контексті навчально-групової діяльності студентів ВНЗ / Л. І. Цибульська // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» : [науково-теоретичний збірник]. – Переяслав-Хмельницький, 2010. – Вип. 19. – С. 250–256.